

Ohje professorin tehtävän kelpoisuusehtojen arvioinnin perusteiksi ja professorin tehtävän täyttämistä valmistelevien täyttötoimikuntien työskentelyn suuntaviivoiksi

Tällä asiakirjalla filosofinen tiedekunta ohjeistaa professorin tehtävän hakijan tieteellistä pätevyyttä sekä muita professorilta vaadittuja ansioita arvioivaa täyttötoimikuntaa. Ohjeistuksen avulla varmistetaan tehtävänäytöiden laatu ja prosessien yhdenmukaisuus filosofisessa tiedekunnassa. Pätevyyden arvioinnissa otetaan voimassa olevien säädösten ja määräysten sallimassa laajuudessa huomioon tiedekunnassa edustettujen alojen tutkimuksen ja tutkijanuran erityispiirteet. Pyrkimyksenä on tehostaa arviointeja ja kiinnittää huomio olennaisiin ansioihin. Täyttötoimikuntien kokoonpanossa huomioidaan tasa-arvo- ja yhdenvertaisuuslainsäädäntö ja yliopiston tasa-arvo- ja yhdenvertaisuusohjelma. Täyttötoimikunnan jäsenet vahvistavat allekirjoituksellaan tiedekunta-neuvostolle tehtävät esitykset.

1. Täyttötoimikuntien asettaminen

Dekaani asettaa toimikaudekseen kaksi täyttötoimikuntaa, joista toisen puheenjohtajana toimii dekaani ja toisen varadekaani. Dekaanin ja varadekaanin välinen työnjako määritellään täyttötoimikuntien asettamispäätöksessä. Esteellisyytilanteissa puheenjohtajana voi toimia tiedekunnan toisen täyttötoimikunnan puheenjohtaja. Täyttötoimikuntaan kuuluu puheenjohtajan lisäksi asettamispäätöksessä nimettyjen koulutusalojen osastonjohtajat (vakinaiset jäsenet) sekä 1–2 täytettävänä olevan tehtävän (lähi)tieteenalaa edustavaa professoria tai muuta sopivaksi katsottua professorin kelpoisuuden omaavaa asiantuntijajäsentä (vaihtuvat jäsenet). Täyttötoimikunnan sihteerinä toimii johtava hallintopäällikkö.

2. Täyttötoimikunnan tehtävät

Täyttötoimikunnan tehtävänä on professorin tehtävien osalta a) arvioida tehtävää hakeneista kärkihakijat (enintään 5) liitteessä 1 kuvattujen arvioinnin kriteereiden ja säädöspohjan perusteella, b) antaa tiedekuntaneuvostolle esitys kärkihakijoiksi valittujen tieteellistä pätevyyttä arvioivista asiantuntijoista, c) tehdä dekaanille esitys opetusnäytteen aiheesta, d) toimia kyseisen tehtävän opetustaidon arviointi- ja haastattelulautakuntana sekä e) tehdä esitys tiedekuntaneuvostolle tehtävään esitettävästä saatujen asiantuntijalausuntojen ja täyttötoimikunnan oman arvioinnin perusteella.

Mikäli täyttötoimikunta arvioinnissaan katsoo, ettei kukaan hakijoista täytä kelpoisuusehtoja tai hakijoita on vähän, dekaani voi päättää tehtävän uudelleen auki panemisesta.

3. Täyttötoimikunnan arviointitehtävän prosessikuvaus professorin tehtävässä

3a. Kärkihakijoiden valinta

Täyttötoimikunta perehtyy hakijoiden toimittamiin, hakuilmoituksessa edellytettyihin hakemusasiakirjoihin ja niissä dokumentoituihin tieteellisen pätevyyden, opetusansioiden ja tarvittaessa käytännöllisen perehtyneisyyden arvioinnissa huomioon otettaviin sekä muihin tehtävämäärityksessä mahdollisesti edellytettyihin ansioihin (ks. liite 1) sekä hallintopalvelukeskuksen hakijoiden keskeisistä ansioista laatimaan koosteeseen. Täyttötoimikunnan ei edellytetä perehtyvän yksityiskohtaisesti hakijan arvioitavaksi lähettämiin julkaisuihin ja muihin töihin, joilla hakija pyrkii osoittamaan tieteellisen pätevyytensä. Toimikunnan tulee jättää dekaanille perusteltu

esitys kärkihakijoista ja jatkokäsittelystä poisjätettävistä yhden kuukauden määräajassa. Dekaanin tekee päätöksen asiantuntijamenettelyyn valituista hakijoista.

Tiedekuntaneuvosto valitsee asiantuntijat antamaan lausunnon professorin tehtävään hakeneista (hallintojohtosääntö 11 §). Täyttötoimikunta antaa tiedekuntaneuvostolle esityksen asiantuntijoiksi. Hallintopalvelukeskus lähettää kärkihakijoiksi valittujen hakemusasiakirjat ja arvioitavat julkaisut nimetyille asiantuntijoille.

3b. Opetustaidon arviointi ja haastattelu

Asiantuntijalausuntojen saavuttua dekaani päättää opetusnäytteeseen kutsuttavista sekä määrää opetusnäytteen aiheen täyttötoimikunnan esityksen perusteella. Täyttötoimikunta toimii opetustaidon arviointilautakuntana. Toimikunnan puheenjohtaja kutsuu arviointilautakuntaan opiskelijajäsenen ja yhden akateemisen lisäjäsenen. Täyttötoimikunta haastattelee kaikki kärkihakijat. Haastattelun tarkoituksena on arvioida soveltuvuutta tehtävään ja toimintaympäristöön. Opetustaidon arvioinnissa huomioidaan opetusnäyte, hakijan pedagoginen koulutus ja muut opetusansioiden portfolioista ilmenevät ansiot. Täyttötoimikunta laatii tiedekuntaneuvostolle esityksen arvioitujen hakijoiden opetustaidosta.

3c. Esityksen tekeminen tiedekuntaneuvostolle

Täyttötoimikunta tekee perustellun esityksen tiedekuntaneuvostolle tehtävään esitettävästä saatujen asiantuntijalausuntojen ja täyttötoimikunnan oman arvioinnin perusteella. Esityksen tulee perustua lähtökohtaisesti asiantuntijalausuntoihin ja samanaikaisesti huomioida kelpoisten hakijoiden sopivuus ja potentiaali tiedekunnan ja osaston tutkimusstrategian sekä toimintaympäristön kannalta.

Hakijoiden vertailussa on olennaista perustella riittävän seikkaperäisesti se, miten esitettyyn lopputulokseen on päädytty. Tehtävään ottamista koskevassa esityksessä voidaan joutua tarkastelemaan asiaa myös tasa-arvolainsäädännön ja yliopiston tasa-arvo- ja yhdenvertaisuusohjelman näkökulmasta (positiivinen erityiskohtelu sukupuolen perusteella). Asian valmistelusta ja esittelystä tiedekuntaneuvostolle vastaa johtava hallintopäällikkö.

Liite 1. Professorin pätevyden arvioinnin osa-alueet

1. Kelpoisuusarvioinnin normiperusta

Professorin tehtävistä ja valinnasta säädetään yliopistolaisissa (33 §). Lain tasolla on säädetty, että ”hakijoiden ja tehtävään kutsuttavien kelpoisuudesta ja ansioista on ennen valintaa pyydetty lausunto vähintään kahdelta asiantuntijalta, kun henkilö valitaan toistaiseksi voimassa olevaan tai vähintään kahden vuoden määräaikaiseen työsuhteeseen.” Tehtävän täytössä noudatettavista kelpoisuusvaatimuksista ei ole laintasoisia säännöksiä.

Professorin tehtävänä on yliopistolain (33.1 §) mukaan ”harjoittaa ja ohjata tieteellistä tutkimustyötä tai taiteellista työtä, antaa siihen perustuvaa opetusta ja seurata tieteen tai taiteen kehitystä sekä osallistua alallaan yhteiskunnalliseen vuorovaikutukseen ja kansainväliseen yhteistyöhön”. Professorin erityiset kelpoisuusvaatimukset on johtosäännössä määritelty, jotta tehtävään otettava professori menestyisi tehtävässään. Itä-Suomen yliopiston hallintojohtosäännön 30 § sisältää määräykset kelpoisuusvaatimuksista.

Professorin palvelussuhteeseen toistaiseksi tai yli kaksivuotiskaudeksi valittavan tulee olla tieteellisesti tai taiteellisesti pätevä ja hänellä tulee olla hyvä opetustaito ja, jos se on tärkeää tehtävän hoitamiselle, käytännöllinen perehtyneisyys tehtävälleen.

Kelpoisuus arvioidaan kokonaisarvioinnin perusteella ja eri ansiot voidaan ottaa huomioon yhtä useamman kelpoisuusvaatimuksen tarkastelun yhteydessä. Kelpoisuusvaatimusten ja niitä osoittavien ansioiden perusteella kelpoisuus joko todetaan, tai sitten se puuttuu. Yhdellä kelpoisuuden osa-alueella (esimerkiksi opetustaito) ei voi korvata toisen (esimerkiksi kokemus tieteellisen tutkimuksen johtamisessa) puuttumista. Professorilta vaaditaan korkeatasoisempaa tieteellistä pätevyyttä sekä merkittävämpiä muita ansioita kuin dosentilta. Professorilta vaaditaan myös sellaisia ansioita, joita ei vaadita muissa yliopiston tehtävänimikkeissä.

Perinteisesti tieteellistä pätevyyttä on pidetty tärkeimpänä perusteena professorin tehtävän täytössä. Säädöksissä kelpoisuusvaatimuksen osa-alueita ei ole asetettu keskinäiseen tärkeysjärjestykseen, eikä niiden keskinäisiä painoarvoja ole määritelty. Opetustaidon merkitystä on korostettu tieteellisen pätevyyden rinnalla. Joka tapauksessa jokaiselle kelpoisuuden osa-alueelle on annettava kokonaisarvioinnissa merkitystä.

Opetus- ja tutkimushenkilökunnalta edellytettävästä kielitaidosta todetaan Itä-Suomen yliopiston hallintojohtosäännössä (32 §) seuraavaa:

”Opetus- ja tutkimustehtävään vaadittava yliopistoasetuksen edellyttämä kielitaito on henkilöllä, joka on saanut koulusivistyksen tai suorittanut yliopistotutkinnon asianomaisella kielellä. Kielitaito voidaan osoittaa myös muun suomalaisen korkeakoulun antamalla todistuksella. Mikäli edellytetty kielitaito ei ilmene hakijan hakemuksesta, voidaan käyttää haastattelua, näyteluentoa tai muuta sopivaa keinoa kielitaidon arvioimiseksi. Tätä varten rehtori asettaa kielitaidon arviointia varten lautakunnan, jonka tehtävänä on päättää kielitaidon riittävydestä.

Tehtäväkohtaisista erityisistä kielitaitovaatimuksista päätetään hakukuulutuksen yhteydessä.

Täytettäessä professorin tehtävää rehtori voi myöntää erivapauden yliopistoasetuksen kielitaitovaatimuksista. Muita opetus- ja tutkimustehtäviä täytettäessä voi tiedekunnan dekaani myöntää erivapauden yliopistoasetuksen kielitaitovaatimuksiin.”

2. Kelpoisuusvaatimusten tarkastelu

2.1. Tohtorin tutkinto ja korkeatasoinen tieteellinen pätevyys

Suoritettu tohtorin tutkinto on todennettavissa hakemusasiakirjoista. Korkeatasoinen tieteellinen pätevyys edellyttää, että hakijalla on osoittaa tieteellisiä julkaisuja ja muita tutkimustuloksia, joilla on merkittävää/huomattavaa tieteellistä arvoa. Asiantuntijalausunnossa on tarpeen lausua yksilöidysti hakijan keskeisimmistä julkaisuista. Hakija voi vedota myös julkaisemattomiin käsikirjoituksiin. Sellaisen tuotannon meriittiarvo voidaan määritellä jossain määrin vähäisemmäksi kuin julkaistun tuotannon. Tutkimustoiminnan laatuun ja laajuuteen sekä hakijan tutkimusprofiiliin kiinnitetään huomiota. Merkitystä voidaan antaa myös sille, miten julkaisutoiminta ajallisesti sijoittuu. Olennaista on tieteellisten ansioiden kokonaisarvostelu.

Hakijan kelpoisuuden tulee olla tehtävän alalta siten kuin se on hakuilmoituksessa ja toimintaympäristökuvauksessa tarkemmin määritelty. Pätevyysarvioinnissa ei arvioida hakijan potentiaalia tutkijana, vaan osoitettuja ansioita. Merkitystä voidaan kuitenkin antaa esimerkiksi sille, että ansiot on hankittu lyhyenä aikana, minkä voidaan katsoa osoittavan tutkimustoiminnan tehokkuutta.

2.2. Kokemus tieteellisen tutkimuksen johtamisesta

Kokemus tieteellisen toiminnan johtamisesta osoitetaan tyypillisesti menestyksekkäällä tutkimusryhmän johtamisella. Lähtökohtana tutkimusryhmän johtamistyölle on, että tutkimushankkeelle on myönnetty rahoitus. Vaikka hakija olisi hyvin onnistunut tutkimusrahoituksen hankinnassa, vasta tuloksellisuus tutkimusryhmän toiminnassa osoittaa kokemusta ja taitoa tutkimusjohtamisessa. Opinnäytteiden ohjaaminen otetaan huomioon opetustaidon arvioinnissa.

Ulkopuolisen tutkimusrahoituksen hankkimisessa annetaan erityistä arvoa aidosti ulkopuoliselle tutkimusrahoitukselle, jolla rahoitetaan hakijan johtaman tutkimusryhmän toimintaa. Ei ole kuitenkaan estettä ottaa huomioon myös itselle hankittu tutkimusrahoitus, kuten Suomen Akatemian tutkijatohtorin ja akatemiatutkijan rahoitus. Kokemus tutkimuksen johtamisesta arvioidaan hakemusasiakirjojen ja tarvittaessa haastattelun perusteella.

2.3. Osallistuminen kansainväliseen yhteistyöhön omalla tutkimusalalla

Kansainväliseen yhteistyöhön osallistumista hakijan edustamalla tutkimusalalla ilmentää esimerkiksi esitelmät kansainvälisissä tieteellisissä kokouksissa, tutkimusvierailut ulkomaiseen yliopistoon tai tutkimuslaitokseen (pl. lyhyet, muutaman päivän vierailut), kansainväliset yhteisjulkaisut tai toimitustehtävät taikka toiminta kansainvälisissä tutkimushankkeissa tai oman alan kansainvälisissä tieteellisissä järjestöissä. Hakijan ansioiden arviointi perustuu hakemusasiakirjoihin ja haastatteluun.

2.4. Kyky antaa korkeatasoista tutkimukseen perustuvaa opetusta ja ohjata opinnäytteitä

Hakijalta edellytetään kykyä antaa korkeatasoista opetusta ja ohjata opinnäytteitä sekä osallistumista tohtorikoulutukseen. Kyky ohjata jatkotutkintojen opinnäytteitä osoitetaan siten, että hakijan ohjattava on suorittanut lisensiaatin tai tohtorin tutkinnon. Arvioinnissa painotetaan menestymistä suoritetujen tohtorintutkintojen ohjauksessa. Opetusansioita tarkastellaan opetusansioiden portfolion ja opetusnäytteen perusteella.

2.5. Taito toimia akateemisena johtajana

Akateeminen johtaminen tarkoittaa professorin tehtävään tyypillisesti sisältyviä johtamis- ja esimiestehtäviä. Professori voi johtaa tiedekuntaa, tutkimusryhmää, oppiainetta, tai toimia toimikunnan puheenjohtajana. Taitoa toimia akateemisena johtajana arvioidaan hakijan esittämän johtamis- ja esimieskokemuksen (yliopistot ja muut organisaatiot) ja suoritettun johtamiskoulutuksen perusteella sekä sen mukaan, miten hakija mieltää professorin tehtävän. Myös vuorovaikutustaidoilla on merkitystä arvioitaessa taitoa toimia akateemisena johtajana. Arvioinnin perustana ovat hakemusasiakirjoista ilmi käyvät ansiot ja haastattelu.